

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Юридичний факультет
Кафедра історії та теорії держави і права

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор
Котляр Ю. В.
“31” 08 2023 року

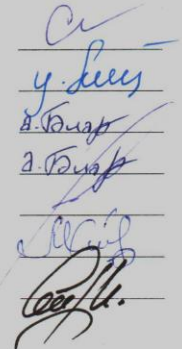
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ РИМСЬКОГО ПРАВА»

Спеціальність 081 «Право»

Розробник
Завідувач кафедри розробника
Завідувач кафедри спеціальності
Гарант освітньої програми
Декан юридичного факультету
Т.в.о. директора НН ІПО
Начальник НМВ

Ковальова С.Г.
Лісна І.С.
Блага А.Б.
Блага А.Б.
Січко Д.С.
Зуб К. М.
Шкірчак С.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Основи римського права	
Галузь знань	«Право»	
Спеціальність	«Право»	
Спеціалізація (якщо є)	-	
Освітня програма		
Рівень вищої освіти	Бакалавр	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	I	
Навчальний рік	2024-2025	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	II	II, III
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	18	6
	18	6
	54	78
Відсоток аудиторного навантаження	25%	
Мова викладання	Англійська	Англійська
Форма проміжного контролю	-	
Форма підсумкового контролю	Залік	

1. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета: засвоєння студентами основних принципів та положень римського приватного права як основного витoku сучасної цивілістики.

Завдання:

- вивчення основних положень джерел римського права;
- засвоєння змісту основних інститутів приватного права Давнього Риму;
- формування у студентів вміння застосовувати у практичній діяльності здобуті знання для розуміння і тлумачення чинного цивільного права;
- засвоєння основ теоретичних положень науки цивільного права.

Передумови вивчення дисципліни: навчальний курс «Основи римського права» викладається після закінчення курсу «Історія держави і права зарубіжних країн» та одночасно з курсами «Історія держави і права України», «Теорія держави і права».

Очікувані результати навчання:

У процесі вивчення дисципліни «Основи римського права» у студента мають бути сформовані наступні передбачені професійною програмою компетенції:

В результаті вивчення дисципліни студент отримує:

Загальні компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1);
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 2);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 3);
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК 6);

- здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 7);
- здатність бути критичним та самокритичним (ЗК 8);
- здатність працювати у команді (ЗК 9);
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК 10);
- здатність зберігати та приумножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій (ЗК 13).

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності:

- здатність застосовувати принципи верховенства права для розв’язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності (СК 1);
- знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів (СК 2);
- повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи (СК 3);
- знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права. (СК 8);
- здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти (СК 11);
- здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції (СК 12);
- здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності (СК 13);
- здатність застосовувати юридичну аргументацію (СК 16).

Програмні результати навчання:

- проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження (ПРН 3);
- застосовувати базові знання основних закономірностей юридичного мислення та пізнання, поняття і категорії, методології правової науки (ПРН 5);
- застосовувати базові знання термінології, основних фактів та елементів, знання класифікацій та категорій, принципів та узагальнень, теорій, моделей, структур (ПРН 7);
- застосовувати базові знання логічних основ побудови та функціонування системи права (ПРН 10).

Вивчення дисципліни «Основи римського права» є важливим етапом підготовки до вивчення галузевих дисциплін приватноправового циклу, що розпочнеться з II курсу. Тож вибір цієї дисципліни сприятиме більш якісному засвоєнню юридичних дисциплін майбутніми правниками.

2. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	The basics, timeline and system of Roman Law	2	2	6

2	The sources of Roman Law	2	2	6
3	Legal status of person in Roman Law	2	2	6
4	Marriage and family in Roman Law	2	2	6
5	The law of succession in Ancient Rome	2	2	6
6	The law of procedure in Ancient Rome	2	2	6
7	Real rights and proprietary in Roman Law	2	2	6
8	Obligations in Roman Law	2	2	6
9	Contracts in Roman Law	2	2	6
	Всього за курсом	18	18	54

Заочна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	The basics, timeline and system of Roman Law			9
2	The sources of Roman Law	1	1	9
3	Legal status of person in Roman Law			9
4	Marriage and family in Roman Law			10
5	The law of succession in Ancient Rome	1	1	9
6	The law of procedure in Ancient Rome			10
7	Real rights and proprietary in Roman Law	2	2	6
8	Obligations in Roman Law	1	1	8
9	Contracts in Roman Law	1	1	8
	Всього за курсом	6	6	78

3. Зміст навчальної дисципліни

3.1. План лекцій

Денна форма навчання

№	Тема заняття / план
1	<p>Lecture 1. The basics, timeline and system of Roman Law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The system of Roman private law 2. The timeline of Roman Law 3. The basics of Roman Law 4. Subsequent influence of Roman law on European legal system 5. The influence of Roman law on Ukrainian law 6. The importance of Roman law studying for future lawyers

2	<p>Lecture 2. The sources of Roman Law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Legal category “source of law” in Rome 2. Legal customs as the ancient source of law 3. Laws in Ancient Rome 4. <i>Senatus-consulta</i> as a source of law 5. Praetor's Edict in Roman law 6. Emperor’s Constitutions 7. Legal practice as a source of law 8. The codification of Roman law. <i>Corpus Juris Civilis</i>
3	<p>Lecture 3. The law of persons in Rome</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A person and its rights 2. Legal status of Roman citizens 3. Legal status of Latines and peregrines 4. Legal status of slaves 5. Legal status of libertines 6. Corporations
4	<p>Lecture 4. Marriage and family in Roman Law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Ius connubii</i> and its essence 2. Marriage and concubinage 3. Agnation and cognation families 4. <i>Patria potestas</i> 5. The man’s and wife’s property. <i>Dos</i> (dowry) 6. The property of children. Peculium 7. Adoption and adrogation 8. Tutorship and guardianship 9. Blood relationship, its degrees and lines
5	<p>Lecture 5. The law of succession in Ancient Rome</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The general characteristic of the law of succession development 2. Testate successions 3. Intestate successions. Ranks and orders of the heirs 4. Obligatory portion of heirs 5. Rights and obligations of heirs 6. Legacies and trust-bequests (<i>fidei-commissa</i>)
6	<p>Lecture 6. The law of procedure in Ancient Rome</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The beginning of state court 2. <i>Ius</i> and <i>iudicium</i> in civil legal process 3. <i>Legis actiones</i>, formulated and extraordinary legal procedure 4. Actions and its kinds 5. Limitation of actions 6. Special means of Praetor’s rights protection
7	<p>Lecture 7. Real rights and proprietary in Roman Law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The essence and kinds of real rights 2. Classification of things 3. The right of property and its composition 4. Possession 5. The kinds of property 6. The means of obtaining and cessation of the right of property 7. Protection of the right of property 8. The right for alien things

8	<p>Lecture 8. Obligations in Roman Law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The kinds of obligations 2. The sources of obligations 3. The parties in obligation 4. Substitution of parties in obligation 5. Cessation of obligation 6. Consequence of non-execution of obligation. Special responsibility of the debtor 7. Delict obligation 8. Quasi-contract obligation 9. Quasi-delict obligation
9	<p>Lecture 9. Contracts in Roman Law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Stricti iuris</i> and <i>bonae fidei</i> contracts 2. Verbal contracts. Stipulation 3. Literal contracts 4. Real contracts and their kinds 5. Consensual contracts and their kinds 6. Nameless contracts 7. Pacts 8. Essential conditions and content of the contract 9. Conclusion of a contract 10. Cessation of a contract

Заочна форма навчання

№	Тема заняття / план
1	<p>Lecture 1. The sources of Roman Law. The law of succession in Ancient Rome</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Legal category “source of law” in Rome 2. Legal customs as the ancient source of law 3. Laws in Ancient Rome 4. <i>Senatus-consulta</i> as a source of law 5. Praetor's Edict in Roman law 6. Emperor's Constitutions 7. Legal practice as a source of law 8. The codification of Roman law. <i>Corpus Juris Civilis</i> 9. The general characteristic of the law of succession development 10. Testate successions 11. Intestate successions. Ranks and orders of the heirs 12. Obligatory portion of heirs 13. Rights and duties of heirs 14. Legacies and trust-bequests (<i>fidei-commissa</i>)
2	<p>Lecture 2. Real rights and proprietary in Roman Law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The essence and kinds of real rights 2. Classification of things 3. The right of property and its composition 4. Possession 5. The kinds of property 6. The means of obtaining and cessation of the right of property 7. Protection of the right of property 8. The right for alien things
3	<p>Lecture 3. Obligations and contracts in Roman Law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The kinds of obligations

	<ol style="list-style-type: none"> 2. The sources of obligations 3. The parties in obligation 4. Substitution of parties in obligation 5. Cessation of obligation 6. Consequence of non-execution of obligation. Special responsibility of the debtor 7. Delict obligation 8. Quasi-contract obligation 9. Quasi-delict obligation 10. <i>Stricti iuris</i> and <i>bonae fidei</i> contracts 11. Verbal contracts. Stipulation 12. Literal contracts 13. Real contracts and their kinds 14. Consensual contracts and their kinds 15. Nameless contracts 16. Pacts 17. Essential conditions and content of the contract 18. Conclusion of a contract 19. Cessation of a contract
--	---

3.2. План семінарських занять

Денна форма навчання

№	Тема заняття / план
1	Theme 1. The basics, timeline and system of Roman Law <ol style="list-style-type: none"> 1. The system of Roman private law 2. The timeline of Roman Law 3. The basics of Roman Law 4. Subsequent influence of Roman law on European legal system 5. The influence of Roman law on Ukrainian law 6. The importance of Roman law studying for future lawyers
2	Theme 2. The sources of Roman Law <ol style="list-style-type: none"> 1. Legal category “source of law” in Rome 2. Legal customs as the ancient source of law 3. Laws in Ancient Rome 4. <i>Senatus-consulta</i> as a source of law 5. Praetor's Edict in Roman law 6. Emperor's Constitutions 7. Legal practice as a source of law 8. The codification of Roman law. <i>Corpus Juris Civilis</i>
3	Theme 3. The law of persons in Rome <ol style="list-style-type: none"> 1. A person and its rights 2. Legal status of Roman citizens 3. Legal status of Latines and peregrines 4. Legal status of slaves 5. Legal status of libertines 6. Corporations
4	Theme 4. Marriage and family in Roman Law <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Ius connubii</i> and its essence 2. Marriage and concubinage 3. Agnation and cognation families

	<ol style="list-style-type: none"> 4. <i>Patria potestas</i> 5. The man's and wife's property. <i>Dos</i> (dowry) 6. The property of children. <i>Peculium</i> 7. Adoption and adrogation 8. Tutorship and guardianship 9. Blood relationship, its degrees and lines
5	<p>Theme 5. The law of succession in Ancient Rome</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The general characteristic of the law of succession development 2. Testate successions 3. Intestate successions. Ranks and orders of the heirs 4. Obligatory portion of heirs 5. Rights and obligations of heirs 6. Legacies and trust-bequests (<i>fidei-commissa</i>)
6	<p>Theme 6. The law of procedure in Ancient Rome</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The beginning of state court 2. <i>Ius</i> and <i>iudicium</i> in civil legal process 3. <i>Legis actiones</i>, formulated and extraordinary legal procedure 4. Actions and its kinds 5. Limitation of actions 6. Special means of Praetor's rights protection
7	<p>Theme 7. Real rights and proprietary in Roman Law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The essence and kinds of real rights 2. Classification of things 3. The right of property and its composition 4. Possession 5. The kinds of property 6. The means of obtaining and cessation of the right of property 7. Protection of the right of property 8. The right for alien things
8	<p>Theme 8. Obligations in Roman Law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The kinds of obligations 2. The sources of obligations 3. The parties in obligation 4. Substitution of parties in obligation 5. Cessation of obligation 6. Consequence of non-execution of obligation. Special responsibility of the debtor 7. Delict obligation 8. Quasi-contract obligation 9. Quasi-delict obligation
9	<p>Theme 9. Contracts in Roman Law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Stricti iuris</i> and <i>bonae fidei</i> contracts 2. Verbal contracts. Stipulation 3. Literal contracts 4. Real contracts and their kinds 5. Consensual contracts and their kinds 6. Nameless contracts 7. Pacts 8. Essential conditions and content of the contract 9. Conclusion of a contract 10. Cessation of a contract

Заочна форма навчання

№	Тема заняття / план
1	<p>Theme 1. The sources of Roman Law. The law of succession in Ancient Rome</p> <ol style="list-style-type: none">1. Legal category “source of law” in Rome2. Legal customs as the ancient source of law3. Laws in Ancient Rome4. <i>Senatus-consulta</i> as a source of law5. Praetor's Edict in Roman law6. Emperor’s Constitutions7. Legal practice as a source of law8. The codification of Roman law. <i>Corpus Juris Civilis</i>9. The general characteristic of the law of succession development10. Testate successions11. Intestate successions. Ranks and orders of the heirs12. Obligatory portion of heirs13. Rights and duties of heirs14. Legacies and trust-bequests (<i>fidei-commissa</i>)
2	<p>Theme 2. Real rights and proprietary in Roman Law</p> <ol style="list-style-type: none">1. The essence and kinds of real rights2. Classification of things3. The right of property and its composition4. Possession5. The kinds of property6. The means of obtaining and cessation of the right of property7. Protection of the right of property8. The right for alien things
3	<p>Theme 3. Obligations and contracts in Roman Law</p> <ol style="list-style-type: none">1. The kinds of obligations2. The sources of obligations3. The parties in obligation4. Substitution of parties in obligation5. Cessation of obligation6. Consequence of non-execution of obligation. Special responsibility of the debtor7. Delict obligation8. Quasi-contract obligation9. Quasi-delict obligation10. <i>Stricti iuris</i> and <i>bonae fidei</i> contracts11. Verbal contracts. Stipulation12. Literal contracts13. Real contracts and their kinds14. Consensual contracts and their kinds15. Nameless contracts16. Pacts17. Essential conditions and content of the contract18. Conclusion of a contract19. Cessation of a contract

5. Завдання для самостійної роботи

Обов'язкові види самостійної роботи:

Самостійна робота полягає у розв'язанні практичних задач. Робота має бути виконана у письмовому (друкованому) вигляді. Обов'язкові посилання на джерело права.

1. Roman citizen concluded a contract to sale his estate. He hasn't got the money because of the war. He was enslaved. Could his son claim the money? His wife?

2. Цицерон був вигнаний з Риму за вбивство за його наказом прибічників Катіліни, а на його майно були призначені торги з аукціону. Його погодилися прийняти общини Кілікії, де він раніше управляв як намісник римського народу. Чи міг він, перебуваючи у вигнанні, викупити свої власні маєтки? Чи міг він повернути свої маєтки, повернувшись з вигнання?

3. Ставши імператором, Марк Ульпій Траян надав декільком містам своєї рідної Іспанії латинське громадянство. Чи зможе будь-хто з жителів цих міст претендувати на титул римського імператора, подібно Траяну? Чи могли вони купити у Римі будинок? землю?

4. Імператор Клавдій надав права римського громадянства галльському племені едуїв. Чи зможуть після цього вожді едуїв стати римськими сенаторами?

5. Завоювавши Єгипет, імператор Октавіан Август впровадив для управління ним посаду префекта. Який громадянський статус отримали єгиптяни згідно з цим актом імператора? Чи могли жерці єгипетської богині Ісіді з м. Саїсу заснувати храм цієї богині у Римі?

6. Колишній раб, звільнений колегією пекарів іспанського міста Кордуби, став постачати їй зерно з Африки та збагатився. Один з членів колегии позичив у нього гроші і не віддав у призначений термін. Вільновідпущеник-кредитор подал на свого боржника позов. Но презид провінції відмовився прийняти його на тій підставі, що він не має права безчестити свого патрона. Чи правильно вчинив презид?

7. Після смерті батька римський громадянин зайнявся будівельним підрядом по будівництву віл неподалік від Риму. Помічником він обрав собі вірного раба свого батька, якому той обіцяв дати свободу у своєму заповіті. Почавши справу, син доручив своєму новому товаришу закупити цеглу і дав грошей. Але трапилося так, що заповіт пропав. Раб не отримав свободу і, відчувши образу, привласнив собі гроші. Зазнавши збитків, син подал на нього позов "з доручення", але претор не прийняв його. Син подал позов "з ведення десправ", але претор знов відмовив йому. Чому? Як сину добитися справедливості?

8. У римського громадянина Тіберія було три онука. Один народився від сина, що жив разом із батьком, інший – у сім'ї емансипованого сина, а третій – був народжений дочкою, що перебувала у "правильному" шлюбі. Який з онуків перебував під владою свого діда?

9. Законодавство імператора Августа забороняло позашлюбні зв'язки та зваблення вільних жінок. Чи поширювалося це правило на неодружених чоловіків та вдовців, коли їхніми конкубінами ставали рабині або вільновідпущениці?

10. До функцій римських жреців-понтіфіків входив нагляд за "збереженням" старовинних патриціанських сімей. З цією метою понтифіки були присутні при усиновленні. Навіщо?

11. Якщо домовладика потрапляв у полон, його син ставав повновладним, але повернення батька з полону все повертало до колишнього стану. Якщо батько помирав у полоні і це ставало відомим, то з якого моменту син вважався повновладним – з моменту потрапляння батька у полон чи з моменту його смерті у полоні?

12. Досягнувши повноліття, всиновлений почав доводити, що якби він був повновладним та здатним самостійно вирішувати свою долю, то ніколи б не погодився на всиновлення. Чи було таке твердження підставою для примушення домовладика до емансипації?

13. Коли опікуна призначав претор, треба було, щоб з обраною ним кандидатурою погодилися не менше, ніж шість з десяти плебейських трибунів. Чим була викликана така вимога?

14. З дозволу батька син вступив на військову службу. Згодом він досяг високого положення і купив маєток. Батько ж, уклавши сумнівну угоду, розорився. Чи може він розплатитися з кредиторами маєтком сина?

15. У випадку сумніву у дійсному правовому статусі раба як ставилися до нього римляни? Залишали у рабстві чи надавали свободу?

16. Громадянин замовив скульптору портрет своєї дружини і надав для цього мармур. Однак скульптор отримав більш вигідне замовлення – створити портрет імператора. Не маючи належного матеріалу, він використав мармур першого замовника. Той, побачивши скульптуру з свого матеріалу, вимагав віддати її йому, заявивши, що сплатить за неї стільки, скільки обіцяв за портрет дружини. Скульптор, якому це було не вигідно, заперечував правомірність вимоги, посилаючись на те, що власником виробу слід вважати майстра, який «надав мертвому камінню душу». Замовник наполягав на тому, що власність має належати тому, хто надав матеріал, бо в основі всякої духовної діяльності лежить "груба матерія". Як вирішили б спір римські юристи?

17. Один громадянин, від'їжджаючи до провінції, куди він був призначений на високу посаду, передав своєму приятелю цінний подарунок для вручення їх спільному другу, майбутньому ювіляру. Трапилося так, що цей друг, не доживши до ювілею, раптово помер, і подарунок не був переданий. Чи зробиться приятель, у якого залишився призначений для іншого подарунок, власником цієї речі за набувною давністю?

18. Тит продав Гаю ділянку землі, не здійснивши обряду манципації. Через рік він надав Гаю кредит строком на півтора року, у забезпечення якого на цю ділянку була встановлена іпотека на користь Тита. Коли прийшов строк платежу і борг не був повернутий, Тит подав проти Гая іпотечний позов про витребування речі з метою продажу на торгах і компенсації своїх збитків. Чи правомірний цей позов?

19. Луцій мав право користування домом Тиція за правом *habitatio*. Він здав в оренду Марку дві кімнати у цьому домі. Тицій вимагав віддати йому гроші, отримані в якості орендної сплати. Чи правомірна ця вимога?

20. Гай знашов на вулиці золотий ланцюжок і взяв його собі. Через півтора роки проти нього був поданий виндикаційний позов Сеєм, що загубив цей ланцюжок. Що вирішить суд?

21. Гай купив у Сея будинок. Через рік він знайшов замуровану у стіну шухлядку з дорогоцінностями. Сей став вимагати віддати шухлядку йому. Чи правомірна ця вимога?

22. Під час повені штучний ставок у маєтку Песценія Нігера, в якому розводили рибу для продажу, опинився з'єднаним з рікою, і риба вирвалася на волю. Там вона потрапила у сітку, розставлену Волузием Африканом. Той відмовився повернути улов Нігеру, який пред'явив свої претензії. Чи правий Волузій?

23. Семпронія після смерті чоловіка знаходилась під опікою деверя. Перебуваючи в околицях Риму, вона продала свою упряжку волів місцевому мешканцю Вінтидію Бассу, який не знав про те, що Семпронія знаходиться під опікою. Той негайно віддав цю упряжку в оренду Муцію Пію. Через три роки опікун Семпронії став вимагати від Басса повернути упряжку, але той помер, не встигнувши оспорити цю вимогу або виконати її. Басс не залишив після себе заповіту і не мав спадкоємців за законом. Тоді опікун став вимагати повернення упряжки від Муція. Той відмовився це зробити, пославшись на те, що він став її власником за давністю володіння. Якою має бути подальша доля цієї упряжки?

24. Тит самовільно, за змовою з управителем, вселився у будинок, що був власністю Гая. Через деякий час туди прибув Марк, який орендував частину будівлі у Гая, і здійснив спробу реалізувати своє правокористування. Тит звернувся до претора за інтердиктом проти порушення його володіння з боку Марка. Яким буде результат справи?

25. Гай взяв у Тита до вимоги повозку. Через сім місяців Тит самовільно завіз цю повозку до себе у двір. Гай звернувся по захист до претора. Який буде результат?

26. На вулиці Гай побачив людину, одягнену в дорогий плащ, вкрадений у Гая рік тому. Він спробував відібрати плащ у незнайомця. Той звернувся по допомогу до претора.

Після преторського втручання Гай надав численних свідків того, що цей плащ колись належав йому, але був украдений. Хазяїн плащу також представив свідків того, що він півроку тому купив цей плащ у торговця на ринку. Що вирішить претор?

27. Під час нападу шайки біглих рабів на римське містечко було пограбовано і спалено місцевий готель. Її хазяїн випадково залишився живим, але проти нього було подано декілька позовів гостями, що втратили у ході цих подій своє майно і вимагали від нього відшкодування збитків. Чи правомірні ці позови?

28. Багатий громадянин подарував своєму вільновідпущенику – цирковому наїзнику – за перемогу на скачках колісницю з упряжкою коней. Через 5 років, коли наїзник тяжко образив його, він скасував акт дарування. Але тепер з'ясувалося, що колісниця вже 4 роки тому була продана наїзником третій особі, і тепер наїзник користується нею на підставі прекарного держання від нового власника, який купив колісницю. Багатий дарувальник подав проти нового власника віндикаційний позов. Яким буде судове рішення?

29. Тіцій передав Луцію на зберігання віслюка. Віслюк був убитий каменем, що впав з гори, коли Луцій віз на ньому овочі на міський ринок. Чи несе Луцій відповідальність за загибель віслюка?

30. Домовласник уклав договір про продаж іншій особі будівлі, що належала домовласнику на правах суперфіцію. Вночі будівля згоріла. Це сталося ще до того, як договір був виконаний сторонами. Покупець відмовився сплатити гроші, пославшись на те, що, якщо немає об'єкту купівлі-продажу, то немає і договору. Чи правомірна така заява?

Вибіркові види самостійної роботи

1. Скласти словник дисципліни.
2. Скласти конспект лекцій.

Студенти заочної форми навчання мають виконати контрольну роботу.

Контрольна робота для заочників

Варіант 1

1. Що таке сервітут? Які види сервітутів існували у римському праві?
2. У чому полягала принципова різниця між двома основними видами законного римського шлюбу?

Задача:

У римського громадянина Тіберія було три онука. Один народився від сина, що жив разом із батьком, інший – у сім'ї емансипованого сина, а третій – був народжений дочкою, що перебувала у "правильному" шлюбі. Який з онуків перебував під владою свого діда?

Варіант 2

1. Що таке інтердикт? Хто мав право надавати інтердикт? Порівняйте інтердикт із законом.
2. У чому відмінність договору і зобов'язання?

Задача:

З дозволу батька син вступив на військову службу. Згодом він досяг високого положення и купив маєток. Батько ж, уклавши сумнівну угоду, розорився. Чи може він розплатитися з кредиторами маєтком сина?

Варіант 3

1. Що таке речі прості, складні, подільні, неподільні?

2. Якими були умови емансипації сина?

Задача:

Громадянин замовив скульптору портрет своєї дружини і надав для цього мармур. Однак скульптор отримав більш вигідне замовлення – створити портрет імператора. Не маючи належного матеріалу, він використав мармур першого замовника. Той, побачивши скульптуру з свого матеріалу, вимагав віддати її йому, заявивши, що сплатить за неї стільки, скільки обіцяв за портрет дружини. Скульптор, якому це було не вигідно, заперечував правомірність вимоги, посилаючись на те, що власником виробу слід вважати майстра, який «надав мертвому камінню душу». Замовник наполягав на тому, що власність має належати тому, хто надав матеріал, бо в основі всякої духовної діяльності лежить "груба матерія". Як вирішили б спір римські юристи?

Варіант 4

1. Дайте визначення узуфрукту.
2. У чому полягала відмінність законного римського шлюбу від конкубінату?

Задача:

Тіцій передав Луцію на зберігання осла. Осел був вбитий каменем, який впав з гори, коли Луцій віз на ньому овочі на міський ринок. Чи несе Луцій відповідальність за загибель осла?

Варіант 5

1. Чим пояснювалася необхідність впровадження інституту позовної давності?
2. Що таке легісакційний процес? В якому порядку він проходив? У чому полягали його переваги та недоліки?

Задача:

Клавдій Непотіан використовував працю рабині Гелли за правом особистого сервітуту, встановленого на користь Клавдія її власником Сервілієм Гуром. Коли Гелла народила дитину, Сервілій почав вимагати віддати йому новонародженого. Чи є правомірною ця вимога?

Варіант 6

1. Назвіть основні відмінності між речовим і зобов'язальним правом. Що таке делікт?
2. Як виникала та припинялася правоздатність?

Задача:

На вулиці Гай побачив чоловіка, одягненого у дорогий плащ, вкрадений у Гая рік тому. Він спробував візбрати плащ у незнайомця. Той звернувся по допомогу до претора. Після преторського втручання Гай представив численних свідків того, що цей плащ колись належав йому, але був украдений. Хазяїн плаща також представив свідків того, що він півроку тому купив цей плащ у торгівця на ринку. Що вирішить претор?

Варіант 7

1. Що таке стипуляція, введення у володіння, реституція? В яких випадках вони застосовувалися претором?
2. Що таке натуральні зобов'язання?

Задача:

Під час нападу банди біглих рабів на римське містечко був пограбований і спалений місцевий готель. Її хазяїн халишився живим, але проти нього були подані позови постояльців, які втратили свої речі і вимагали від хазяїна відшкодування збитків. Чи правомірні ці позови?

Варіант 8

1. Що таке універсальна і сингулярна наступність у спадкуванні?
2. У чому значення поділу речей на визначені родовими ознаками та індивідуальні?

Задача:

Тіцій придбав річ у володільця, який не був власником, про що Тіцій здогадався по деяких прикметах. Але він сподівався, що набувна давність зробить його власником раніше, ніж недобросовісність продавця буде викрита. Чи є підстави для його сподівань?

Варіант 9

1. Чи допускалася заміна сторін у зобов'язанні? Що таке новація? Що таке цесія? Назвіть вимоги до неї.
2. Коли наставало спадкування за законом? Що таке спадкування за правом представництва?

Задача:

Клавдій не виконав свого зобов'язання перед Тітом за договором купівлі-продажу і не здійснив постачання в призначений строк зерна, через що у Тіта померло від голоду декілька рабів. Покупець став вимагати не тільки повернути гроші, сплачені за зерно, а і відшкодувати вартість загинув рабів. Чи правомірні його вимоги?

Варіант 10

1. Що таке реальні контракти?
2. Первісні способи набуття права власності.

Задача:

Квінт Енній передав Гнею Невію на зберігання грошову суму, яку той поклав у шухлядку разом зі своїми грошима. Ця шухлядка була у Невія вкрадена. Чи зобов'язаний Невій повернути гроші Еннію?

Варіант 11

1. Захист права власності прогібіторного та негаторного позову.
2. Які права мав боржник у договорі найму?

Задача:

Стіх, раб Гая Валерія, за проханням хазяїна отримав у Сервія Марона грошову суму у борг, але по дорозі був викрадений разом із грошима. Гай Валерій відмовився повертати борг, мотивуючи це тим, що гроші ним не були отримані. Чи він правий?

Варіант 12

1. Визначить поняття спільної власності.
2. Який порядок погашення зобов'язання у випадку смерті боржника?

Задача:

Гней за свій рахунок відремонтував комору в маєтку, який він наймав у Тіта. Після закінчення договору наймач став вимагати відшкодувати витрати. Тіт відмовився, бо у договорі не було передбачено, що Гней відремонтує комору. Хто правий?

Варіант 13

1. Якою була влада батька над дітьми?
2. Які зобов'язання виникали з деліктів?

Задача:

Сей замовив Гаю побудову корабля. У кошторис була включена вартість необхідного матеріалу, який Гай повністю закупив самостійно. За ніч до здачі роботи на верфи сталася пожежа, і корабль згорів. Замовник відмовився оплатити роботу, пославшись на те, що не отримав готового корабля. Чи правомірною його відмова?

Варіант 14

1. Які існували вимоги до прийняття спадщини?
2. Що таке двосторонні зобов'язання, натуральні зобов'язання?

Задача:

Поппей Сабін передав Клавдію Клавдіану в безоплатне користування коня для вивозу врожаю строком на три місяця. Через місяць кінь здох від старості. Сабін став вимагати компенсації за померлу тварину, а Клавдій пред'явив зустрічну претензію щодо компенсації збитків за незібраний вчасно через загибель коня врожай. Чи правомірні претензії сторін?

Варіант 15

1. При яких умовах заповіт вважався недійсним?
2. Що таке застава?

Задача:

Аппій повертався додому з вазою. Дорогою він зіштовхнувся із рабом, і ваза розбилася. Пізніше Аппій упізнав серед рабів, куплених його управляючим, того, хто розбив вазу, і пред'явив позов про відшкодування вартості вази до колишнього хазяїна раба. Чи буде задоволена вимога Аппія?

Варіант 16

1. Які речі не могли бути предметами права власності? Які речі могли бути предметами права власності, але вилучалися з обігу?
2. Що таке консенсуальні контракти?

Задача:

Авл поручився, що Гней буде вчасно вносити Тіту сплату за взятую у нього в найм на три роки землю. З мовчазної згоди наймодавця Гней продовжував користуватися землею і по завершенню вказаного строка, але припинив вносити плату. Тоді Тіт став вимагати виконання зобов'язання від Авла. Той відмовився. Ваше рішення.

Варіант 17

1. Що таке особа чужого права? Які її права?
2. Похідні способи набуття власності.

Задача:

Авл довго вмовляв Публія продати йому ділянку землі, але той не погоджувався. Тоді Авл захопив його раба і, піднявши над ним меч, став загрозувати його вбити, якщо Публій не напише хірографу про продаж йому землі, що і зробив Публій. Чи буде договір визнаний дійсним?

Варіант 18

1. У чому полягали обов'язки володільця?
2. Назвіть умови дійсності договорів.

Задача:

Тіт продав Марку браслет як золотий. Через декілька днів Марк з'ясував, що браслет мідний, і став вимагати від Тіта повернути гроші, мотивуючи це тим, що договір недійсний. Тіт, вказавши, що він добросовісно помилявся, погодився знизити ціну браслета. Розв'яжіть казус.

Варіант 19

1. У яких випадках продавець несе відповідальність за евікцію?
2. Що називається випадковою неможливістю виконання? У яких формах може виступати випадкова неможливість виконання зобов'язання?

Задача:

Луцій Скавр програв Квінтілію Вару у кості 20000 сестерціїв. Він віддав Вару 10000, а решту віддавати відмовився. Вар погрожував стягнути борг за судовим рішенням. У відповідь Луцій Скавр сам подав проти Вара кондикційний позов. Яким буде рішення претора?

Варіант 20

1. Які були підстави для відпущення раба на волю? Правовий статус вільновідпущеника.
2. На яких умовах шлюб припинявся?

Задача:

За договором із власником речі Верацій придбав на неї сервітут. Через деякий час річ була продана власником третій особі. Новий хазяїн заявив, що він не є зв'язаний договором, який уклав його попередник, і став вимагати від Верація припинити порушення його права власності, яке полягало у реалізації останнім сервітуту. Чи правомірна ця вимога?

Варіант 21

1. Вкажіть два типи юридичних осіб у Давньому Римі.. Як виникали і припиняли свою діяльність юридичні особи?
2. Що таке тілесні та безтілесні речі?

Задача:

Під загрозою розправи Вітеллій написав Марку розписку сіз зобов'язанням сплатити йому 5000 сестерціїв, але не зробив цього. Марк подав позов до суду. Вітеллій

заперечував, що ним було взято на себе будь-яке зобов'язання, а, отже, і правомірність самого позову. Він програв формулярний процес и був присуджений до сплати. Чому?

Варіант 22

1. Чим пояснювалася необхідність впровадження поняття юридичних осіб?
2. Що таке квіритське, бонітарна (преторська) та провінційна власність?

Задача:

Один ремісник Марк домовився з Квінтом Серторієм, а потім з Гнеєм Помпеєм про продаж скульптури, яка належала Марку. Він отримав гроші з обох, але скульптуру передав Гнею Помпею, який нічого не знав про існування угоди із Квінтом Серторієм. Серторій пред'явив віндикаційний позов проти Помпея з метою повернення речі. Чи є правомірним цей позов?

Варіант 23

1. Обмеження у користуванні власністю за законом і за правочином.
2. Поясніть правову різницю між незаконним добросовісним і незаконним недобросовісним володінням.

Задача:

Один громадянин отримав з іншого гроші за проданого тому бика. Але бик скоро здох, бо об'ївся зерна. Проти продавця був поданий позов про продаж хворої тварини. Розгляд справи все відкладався, тому сторони уклали мирову угоду. Однак, коли настав термін засідання суду, позивач став вимагати явки відповідача. Чи правомірні його дії? Як захищатися відповідачу? Як поставиться претор до заяви позивача?

Варіант 24

1. Назвіть обов'язкові вимоги до заповіту.
2. Що таке емфітевзис і суперфіцій?

Задача:

Один громадянин неодноразово просив свого боржника про сплату боргу у розмірі 100 сестерціїв. Боржник кожного разу ухилявся, але одного разу сказав: «Добре, я сплачу, але спочатку запрягнися, що ти ніколи не будеш чіплятися з цим до мене». Кредитор запрягнувся, але боржник так і не повернув грошей. Склалася ситуація: якщо кредитор мовчатиме – він не отримає своїх грошей, якщо він звернеться до претора – порушить присягу. Що б порадив у такому випадку претор?

Варіант 25

1. Визначить поняття спільної власності.
2. Який порядок погашення зобов'язання у випадку смерті боржника?

Задача:

У правління імператора Юстиніана Віктор Поліен передав свій дім Корнелію Ставру в оренду на два роки, після чого виїхав у складі посольства за кордон, де пробув 10 років. Повертаючись додому, він був захоплений піратами і був викуплений агентами уряду ще через 25 років. Корнелій Ставр відмовився віддати йому дім, пославшись на давність володіння. Чи може Поліен подати позов проти нього?

Варіант 26

1. Дайте характеристику позовного захисту володіння.
2. Що таке реальні контракти?

Задача:

Будинок, який входив до складу приданого Юлії, згорів від удару блискавки. Гай, чоловік Юлії, надав їй 10 тисяч сестерціїв на ремонт будинку. Будинок був відремонтований, а на ті 500 сестерціїв, що залишилися, Юлія купила собі рабиню-служницю. Після сварки Гай став вимагати від Юлії повернути йому 10 тисяч сестерціїв з її приданого, посилаючись на заборону дарувань між чоловіком і жінкою. Яким буде рішення суду?

Варіант 27

1. Що таке легісакційний процес? В якому порядку він проходив? У чому полягали його переваги та недоліки?
2. Яким був порядок укладання договору?

Задача:

Велій Постум продав Юлію Цицинні ділянку з будинком, що були об'єктом суперфіція на користь Квінта Марія. Цицинна вимагав від Марія припинення реалізації останнім суперфіція, посилаючись на те, що він суперфіція на користь Марія не встановлював і не має наміру брати його до уваги. Чи правомірна така заява?

Варіант 28

1. У чому полягало значення поділу речей на споживчі і неспоживчі?
2. Що таке заставне право?

Задача:

Марку після прийняття ним спадщини померлого батька були пред'явлені наступні вимоги: завершити будівництво дому, який його батько зобов'язувався побудувати за договором підряду; повернути вкрадену померлим річ; сплатити штраф. Чи повинен Марк задовольнити ці претензії?

Варіант 29

1. У чому полягали обов'язки володільця?
2. Що таке екстраординарний процес?

Задача:

Римський сенатор Марк Аквілій потонув, купаючись у Дунаї під час інспекційної подорожі у Дакію за завданням імператора Септимія Севера. Його велика сім'я не знайшла заповіту і мала наслідувати за законом. Серед претендентів на спадщину були жінка сенатора, їхня старша дочка, яка нещодавно розлучилася з чоловіком, їхній дорослий син, емансипований батьком три роки тому, який служив військовим трибуном у Паннонії, два сини і дочка, які жили з батьком і матір'ю, і всиновлений сенатором син його померлого друга, котрий колись врятував сенатору життя у поході проти германців. У якій черговості вони спадкуватимуть?

Варіант 30

1. Який принцип покладено в основу поділу права на приватне та публічне? Як підходили до цього питання римські юристи?
2. Коли і в якому порядку призначалися опікуни? У чому полягали обов'язки опікуна?

Задача:

Римський громадянин уклав договір продажу на свій маєток, але не встигнув отримати за нього гроші, пішов на війну і потрапив у полон. Чи може отримати гроші, що належать йому за цим договором, його син, який жив разом із батьком? Його дружина?

6. Забезпечення освітнього процесу

Інформаційні ресурси

Адреси в глобальній комп'ютерній мережі Internet

1. <http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
4. <http://mvs.gov.ua> – Міністерство внутрішніх справ
5. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
6. <http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
7. <http://www.rada.kiev.ua> – Бібліотека Верховної Ради України
8. <http://www.scilib.univ.kiev.ua> – бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
9. <http://www.ukma.kiev.ua> – наукова бібліотека Національного університету Києво-Могилянська академія
10. <http://library.nlu.edu.ua/> – наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
11. <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/index.htm> – Форум права (електронне наукове фахове видання)
12. <http://ru.wikipedia.org> – Вікіпедія (свободная энциклопедия)
- <http://www.lawbook.by.ru> – Библиотека юриста

7. Підсумковий контроль

Питання до заліку

1. Поняття і основні риси римського приватного права, періодизація його історії.
2. Цивільне право (*ius civile*) і преторське право (*ius honorarium*).
3. Національне римське право (*ius Quiritium*) і право народів (*ius gentium*), їх співвідношення.
4. Значення римського права для сучасної юриспруденції.
5. Рецепція римського права: поняття, причини й основні етапи.
6. Системи викладення римського права (інституційна і пандектна).
7. Джерела римського права.
8. Преторський едикт як джерело римського приватного права.
9. Кодифікація Юстиніана *Corpus iuris civilis*.
10. Кодифікації римського права до Юстиніана.
11. Діяльність юристів як джерело римського приватного права. Римська юриспруденція і юридичні школи.
12. Поняття й основні риси римського цивільного процесу.
13. Легісакційний процес.
14. Формулярний процес.

15. Екстраординарний процес.
16. Види позовів за римським правом.
17. Формула та її складові частини.
18. Особливі засоби преторського захисту (інтердикти, преторська стипуляція, введення у володіння, реституція).
19. Позовна давність.
20. Поняття про особи. Правоздатність и дієздатність.
21. Вчення про три статуси у римському праві (*status libertatis*, *status civitatis*, *status familiae*).
22. Зменшення цивільної правоздатності (*capitis deminutio*). Інфамія (*infamia*).
23. Правове становище рабів. Пекулій
24. Способи встановлення і припинення рабства.
25. Обмеження дієздатності осіб у римському праві.
26. Поняття про юридичні особи.
27. Види юридичних осіб.
28. Поділ речей у римському праві.
29. *Res mancipi* і *res nec mancipi*.
30. Речі тілесні та безтілесні, рухомі і нерухомі.
31. Індивідуально-визначені речі та речі, визначені родовими ознаками, речі споживчі та неспоживчі.
32. Речі прості та складні. Головна річ та приналежність.
33. Публічні (*res publica*), нічийі (*res nullius*) и загальнодоступні (*res communes omnium*) речі.
34. Поняття та види угод.
35. Недійсність угоди та її наслідки.
36. Поняття та основні риси речових прав.
37. Види речових прав.
38. Поняття про володіння у римському праві.
39. Види володіння у римському праві. Володіння та держання.
40. Захист володіння за римським правом.
41. Інтердикти.
42. Поняття про право власності.
43. Види і форми власності за римським правом.
44. Спільна власність.
45. Первісні способи набуття права власності.
46. Набуття права власності за договором (*mancipatio*, *in iure cessio*, *traditio*).
47. Набуття права власності за давністю володіння (*usucapio*).
48. Захист права власності.
49. Поняття і основні риси сервітутів.
50. Особисті сервітути.
51. Земельні сервітути.
52. Виникнення і припинення сервітутів.
53. Емфітевзис і суперфіцій.
54. Поняття і значення застави.
55. Історичні форми застави (*fiducia*, *pignus*, *hypotheca*).
56. Поняття про зобов'язання. Натуральні зобов'язання.
57. Елементи зобов'язання. Предмет зобов'язання та його значення.
58. Підстави виникнення зобов'язання.
59. Зобов'язання з множинністю осіб за римським правом.
60. Поняття договору за римським правом.
61. Види договорів у римському праві.
62. Виконання зобов'язань у римському праві. Прострочення виконання і його наслідки.
63. Заміна осіб у зобов'язанні.
64. Способи забезпечення виконання зобов'язань у римському праві.

65. Відповідальність за невиконання зобов'язань. Форми вини. Поняття і види збитків.
66. Умови і строки, їх види.
67. Вербальні контракти.
68. Літеральні контракти.
69. Позика (mutuum).
70. Позичка (commodatum).
71. Зберігання (depositum).
72. Купівля-продаж (emptio-venditio).
73. Наймання речей (locatio-conductio rerum).
74. Наймання послуг (locatio-conductio operarum).
75. Підряд (locatio-conductio operis).
76. Доручення (mandatum).
77. Договір товариства (societas).
78. Безіменні контракти.
79. Пакти та їх види.
80. Зобов'язання нібито з договорів.
81. Зобов'язання з безпідставного збагачення та їх види.
82. Поняття і види деликтів.
83. Особиста образа (iniuria).
84. Крадіжка (furtum).
85. Неправомірне знищення або пошкодження чужих речей (damnum iniuria datum).
86. Зобов'язання нібито з деликтів.
87. Форми шлюбу і відносини між подружжям.
88. Відносини між батьками і дітьми.
89. Способи встановлення і припинення батьківської влади.
90. Опіка и піклування за римським приватним правом.
91. Поняття спадкування за римським правом.
92. Спадкування за законом. Види, лінії та ступені спорідненості.
93. Спадкування за заповітом.
94. Черги спадкоємців. Обов'язкові спадкоємці.
95. Спадкування за правом представлення. Спадкова трансмісія.
96. Легати і фідейкоміси.

Зразок залікового білету:

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Спеціальність 081 «Право»

Семестр II

Навчальна дисципліна «Основи римського права»

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

1. Формулярний процес.
2. Поняття і види деликтів.

Затверджено на засіданні кафедри історії та теорії держави і права

Протокол № _____ від «__» _____ 20__ року

Завідувач кафедри історії та теорії держави і права _____ І. С. Лісна
 Екзаменатор _____ С.Г. Ковальова

8. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Участь в обговоренні питань, винесених на семінарське заняття (5 б. * 9 зан.)	45
2	Розв'язання задач	15
3	Словник латинських юридичних термінів/конспект лекцій	10
4.	Залік	30
	Всього	100

№	Activity	Maxim points
1	Taking part in the discussion (5 p. x 9 cl.)	45
2	Solving the practical problems	15
3	Vocabulary of Latin legal terms	10
4.	Examination test	30
	In general	100

Заочна форма навчання

	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
	Участь в обговоренні питань, винесених на семінарське заняття (10 б. * 3 зан.)	30
	Контрольна робота	40
	Залік	30
	Всього	100

№	Activity	Maxim points
1	Taking part in the discussion (10 p. x 3 cl.)	30
2	Test	40
4.	Examination test	30
	In general	100

Оцінювання роботи студента на семінарському занятті відбувається на основі таких критеріїв (бали вказані для денної/заочної форми навчання):

Високий рівень (5/9-10 балів). Студент має глибокі, міцні і систематичні знання всіх теоретичних положень теми, може не тільки вільно сформулювати, але й самостійно довести важливі висновки, принципи, використовує здобуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях, здатний вирішувати проблемні питання, пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з уже вивчених юридичних та загальноосвітніх дисциплін. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатнім рівнем узагальненості знань. Студент самостійно розв'язує

типові задачі різними способами, стандартні, комбіновані й нестандартні казуси, здатний проаналізувати й узагальнити отриманий результат. При виконанні практичних завдань студент дотримується усіх вимог, передбачених програмою курсу. Крім того, його дії відрізняються раціональністю, вмінням оцінювати помилки й аналізувати результати.

Рівень вище середнього (4/7-8 бали). Студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття, категорії і принципи теми, а також пов'язати їх з реальними явищами, може привести вербальне формулювання основних теоретичних положень теми, навести приклади їх застосування в практичній діяльності, може самостійно довести їх. Демонструє здатність пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з дисципліни. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент самостійно розв'язує типові (або за визначеним алгоритмом) казуси і завдання, володіє базовими навичками з виконання необхідних логічних операцій та перетворень, може самостійно сформулювати типову задачу за її словесним описом, скласти типову схему та обрати раціональний метод розв'язання, здатний провести аналіз і узагальнення результату. При вирішенні фабули студент може самостійно підготувати нормативну базу, виконати роботу в повному обсязі й зробити правильні висновки

Середній рівень (3/5-6 бали). Студент знає основні поняття, категорії і термінологію теми, може сформулювати базові принципи теми, пов'язати їх з деякими реальними явищами, може привести в основному вірне вербальне формулювання основних теоретичних положень теми, навести окремі приклади їх застосування в практичній діяльності, але не завжди може самостійно довести їх. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь в основному логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент в цілому самостійно розв'язує типові (або за визначеним алгоритмом) казуси і завдання, володіє базовими навичками з виконання необхідних логічних операцій, допускає незначну кількість помилок, які виправляє самостійно, але не завжди здатний провести аналіз і узагальнення результату. При вирішенні фабули студент може за допомогою викладача підготувати нормативну базу, виконати роботу в повному обсязі й зробити правильні висновки.

Достатній рівень (2/3-4 бали). Студент відтворює основні поняття і визначення теми, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теорії, знає істотні ознаки (засади) основних інститутів та їх відмінність, може визначити окремі термінологічні дефініції теоретичного положення за словесним формулюванням і навпаки; допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може. Студент може розв'язати найпростіші типові задачі за зразком, виявляє здатність виконувати основні елементарні аналізи, але не спроможний самостійно сформулювати задачу за словесним описом і визначити метод її розв'язання. При вирішенні фабули студент виконує роботу за зразком (практичним коментарем), але з помилками, які виправляє за вказівкою викладача; робить в основному вірні висновки, але не розуміє достатньою мірою мету роботи.

Низький рівень (1/1-2 бали). Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу теми елементарна, фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і правові явища. У відповіді цілком відсутня самостійність. Студент знайомий лише з деякими основними поняттями та визначеннями теми, з допомогою викладача може сформулювати лише деякі основні положення теорії (риси, принципи). Не здатний пов'язати матеріал теми з раніше вивченим матеріалом. При вирішенні фабули студент вміє користуватися окремими законодавчими положеннями, але не може самостійно виконати роботу і зробити висновки.

Оцінювання контрольної роботи студента відбувається на основі таких критеріїв:

Високий рівень (25-40 балів). Студент демонструє глибокі, міцні і систематичні знання всіх теоретичних положень теми, може не тільки вільно сформулювати, але й самостійно довести важливі висновки, принципи, використовує здобуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях, здатний вирішувати проблемні питання, пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з уже вивчених юридичних та загальноосвітніх дисциплін. Відповідь студента відрізняється точністю

формувань, логікою, достатнім рівнем узагальненості знань. Студент самостійно розв'язує типові задачі, стандартні, комбіновані й нестандартні казуси, здатний проаналізувати й узагальнити отриманий результат. При виконанні практичних завдань студент дотримується усіх вимог, передбачених програмою курсу. Крім того, його дії відрізняються раціональністю, вмінням оцінювати помилки й аналізувати результати.

Рівень вище середнього (27-34 бали). Студент самостійно формулює основні поняття, категорії і принципи теми, а також пов'язує їх з реальними явищами. Демонструє здатність пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з дисципліни. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент самостійно розв'язує типові (або за визначеним алгоритмом) казуси і завдання, володіє базовими навичками з виконання необхідних логічних операцій та перетворень, може самостійно сформулювати типову задачу за її словесним описом, скласти типову схему та обрати раціональний метод розв'язання, здатний провести аналіз і узагальнення результату. При вирішенні фабули студент може самостійно підготувати нормативну базу, виконати роботу в повному обсязі й зробити правильні висновки

Середній рівень (18-26 балів). Студент може сформулювати базові принципи теми, пов'язати їх з деякими реальними явищами, може привести в основному вірне вербальне формулювання основних теоретичних положень теми, навести окремі приклади їх застосування в практичній діяльності, але не завжди може самостійно довести їх. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь в основному логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент в цілому самостійно розв'язує типові (або за визначеним алгоритмом) казуси і завдання, володіє базовими навичками з виконання необхідних логічних операцій, допускає незначну кількість помилок, які виправляє самостійно, але не завжди здатний провести аналіз і узагальнення результату. При вирішенні фабули студент готує нормативну базу, виконує роботу в повному обсязі й робить правильні висновки.

Достатній рівень (9-17 балів). Студент відтворює основні поняття і визначення теми, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, формулює основні положення теорії, знає істотні ознаки (засади) основних інститутів та їх відмінність; допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може. Студент може розв'язати найпростіші типові задачі за зразком, виявляє здатність виконувати основні елементарні аналізи, але не спроможний самостійно сформулювати задачу за словесним описом і визначити метод її розв'язання. При вирішенні фабули студент виконує роботу за зразком (практичним коментарем), але з помилками, які виправляє за вказівкою викладача; робить в основному вірні висновки, але не розуміє достатньою мірою мету роботи.

Низький рівень (1-8 балів). Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу теми елементарна, фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і правові явища. У відповіді цілком відсутня самостійність. Студент знайомий лише з деякими основними поняттями та визначеннями теми, з допомогою викладача може сформулювати лише деякі основні положення теорії (риси, принципи). Не здатний пов'язати матеріал теми з раніше вивченим матеріалом. При вирішенні фабули студент вміє користуватися окремими законодавчими положеннями, але не може самостійно виконати роботу і зробити висновки.

9. Рекомендовані джерела інформації

1.1. Основні:

1. Гай. Институции. Кн. 1-4. – М., 1997. – 342 с.
2. Дигесты Юстиниана. – М., 1984. – 312 с.
3. Законы XII таблиц. – М., 1996. – 212 с.
4. Институции Юстиниана. Под ред. Л.Л. Кофанова, В.Н. Томсинова. – М., 1998. – 400 с.
5. Дождев Д.В. Римское частное право: Учебник для вузов. Под ред. В.С. Нерсесянца. – М., 1998. – 127 с.

6. Макачук В.С. Основи римського приватного права. Навч. посібник. – К., 2000. – 176 с.
7. Підпригора О.А. Основи римського приватного права: Підручник. – К., 1995. – 267 с.
8. Харитонов Е.О. Римское частное право. – Одесса, 1996. – 282 с.

9.2.Додаткові:

1. Аннерс Э. История европейского права. – М., 1996. – 437 с.
2. Бартошек М. Римское право: понятия, термины, определения. – М., 1989. – 274 с.
3. Боголепов Н.П. История римского права. – М., 2004. – 673 с.
4. Иоффе О. С., Мусин В. А. Система римского гражданского права. – Л., 1974. – 310 с.
5. Косарев А.И. Римское частное право: Учебник для вузов. – М., 1998. – 254 с.
10. Моммзен Т. История Рима. – СПб., 1993. – 535 с.
11. Орач Є.М. Основи римського приватного права: Курс лекцій. – К., 2000. – 272 с.
12. Памятники римского права: Законы XII таблиц. Институции Гая. Дигесты Юстиниана. – М., 1997. – 608 с.
13. Подопригора Е.А. Основы римского гражданского права: Учебник для вузов. – К., 1995. – 288 с.
14. Покровский И.А. История римского права. – СПб., 1998. – 269 с.
15. Пухан Иво, Поленак-Акитовская М. Римское право: Базовый учебник. – М., 1999. – 160 с.
16. Рене Давид, Камилла Жофре-Спинози. Основные правовые системы современности. – М., 1997. – 418 с.
17. Тит Ливий. История Рима от основания города. Т. 1-3. – М., 1989, 1994.
18. Харитонов Є.О. Приватне право у стародавньому Римі: Навчальний посібник. – Одеса, 1996. – 160 с.
19. Хрестоматия по всеобщей истории государства и права. Учебное пособие / Сост. В.Н. Садиков. – М., 2002. – 354 с.
20. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран (Древность и Средние века) / Сост. В.А. Томсинов. – М., 1996. – 419 с.
21. Хрестоматия по всеобщей истории государства и права. / Под ред. З. М. Черниловского. – М., 1996. – 912 с.
22. Хрестоматия по истории Древнего Рима. / Под ред. В. И. Кузищина. – М., 1987. – 396 с.
23. Шаркова І. Добросовісність (bona fides) в системі понять римського приватного права // Юридична Україна. – 2006. – № 12. – С. 56 – 60.